

تاچریسم در خانه شماره ۱۰

پیمان عارف

شاید وقتی مری الیزابت تراس - که بعدها با نام مخفف لیز شناخته شد - در ۸ سالگی و در یک تئاتر دانش‌آموزی نقش مارگاریت تاچر با نوب آهین سالهای دهه ۱۹۸۰ بریتانیا را ایفا می‌کرد حتی خودش هم حدس نمی‌زد که ۳۹ سال بعد و در ۴۷ سالگی بر همان جایگاهی در زندگی واقعی تکیه زند که روزگاری روی صحنه اجرایش کرده بود. مری الیزابت در سال ۱۹۷۵ در شهر دانشگاهی آکسفورد در نزدیکی در خانواده‌ای چپ‌گرا و متمایل به حزب کارگر متولد شد از پدری که استاد ریاضیات دانشگاه بود و مادری پرستار. در دانشگاه آکسفورد در سه رشته فلسفه، علوم سیاسی و اقتصاد تحصیل کرد و از همان دوره دانشجویی علاقه‌اش به سیاست را نشان می‌داد و به دنبال فرصتی برای ورود به سیاست بود. چنانکه پولیتیکو نوشته لیز جوان و آرمان‌خواه احتمالاً تحت تاثیر محیط خانوادگی‌اش ابتدا جمهوری‌خواه بود و به حزب لیبرال دموکرات پیوست، اما خیلی زود و در ۲۱ سالگی راه خود را از حزب لیبرال دموکرات جدا کرد و به جرگه محافظه‌کاران پیوست. در آن سالها در بخش حسابداری شرکت‌هایی چون شل، کیبل و وایرلس نیز کار کرد. در انتخابات مجلس در سالهای ۲۰۰۱ و ۲۰۰۵ شرکت کرد، اما آن سالها سالهای تونی بلر و حزب کارگر بود و لیز ۲۶ و ۳۰ ساله بخت چندانی برای ورود به پارلمان نداشت. سالهایی که در پی زمامداری ۱۸ ساله محافظه‌کاران از ۱۹۷۹ تا ۱۹۹۷ و پشت سر گذاشتن دو نخست وزیر محافظه‌کار چون مارگاریت تاچر و جان میجر جامعه بریتانیا چنان خسته از محافظه‌کاران بود که باید دست‌کم ۱۳ سال نیز به حزب کارگر رای می‌داد! لیز تراس نهایتاً در انتخابات شهرداری‌های سال ۲۰۰۶ توانست به عنوان عضو شورای شهر منطقه گرینویچ لندن انتخاب شود و بدین ترتیب ستاره بختش در سیاست رو به درخشش نهاد. از سال ۲۰۰۸ مسوولیت معاونت یک اتاق فکر راست میانه به نام «اصلاح» را بر عهده گرفت و با افول حزب کارگر تحت رهبری گردون براون در انتخابات ۲۰۱۰ توانست به عنوان نماینده ساوث وست نورفولک وارد پارلمان بریتانیا شود. در همین سال بود که او نخستین گام جدی را در راه تاچر شدن با پذیرش اندیشه تاچریسم برداشت و به جرگه مدافعان این نظریه پیوست که بریتانیا برای بازیابی جایگاه خود در

عرصه بین‌الملل باید مداخله دولت در اقتصاد را به حداقل برساند و در همین راستا در میان نویسندگان کتاب «بریتانیای بدون زنجیر» جای گرفت. به این ترتیب لیز تراس با جایگیری در جناح راست حزب محافظه‌کار جزو مدافعان سرسخت اقتصاد بازار آزاد قرار گرفت. در سال ۲۰۱۲ وارد دولت ائتلافی محافظه‌کار-لیبرال دموکرات شد و به‌رغم اختلاف‌نظر مداومش با نیک کِلگ رهبر حزب لیبرال دموکرات به معاونت وزارت آموزش و پرورش رسید و در سال ۲۰۱۴ به مقام وزارت محیط زیست دست یافت در حالی که ۳۹ سال بیشتر نداشت و ۸ سال دیگر وقت لازم بود تا به نخست‌وزیری برسد.

نطق آتشین درباره پنیر

لیز تراس در کنگره حزب محافظه‌کار در سال ۲۰۱۵ گام بلند دیگری در راستای ارتقا در این حزب برداشت و آن سخنرانی آتشینی بود که به دلیل شروع با این جمله که «۲/۳ پنیرمان را وارد می‌کنیم و این برای بریتانیا بسیار شرم‌آور است.» به نطق پنیر معروف شد. نطقی که تا مدت‌ها موجب مناقشه و انتقاد در حزب شد، اما نتوانست مانع از ارتقای لیز در حزب شود. سال ۲۰۱۶ وقتی دیوید کامرون قمار بزرگ برگزیت را کلید زد لیز نیز احتمالاً همانند کامرون هیچ شانس برای پیروزی طرفداران خروج از اتحادیه اروپا قائل نبود و شاید به همین دلیل بود که خانم تراس دست به قلم شد و با نگارش مقاله‌ای در روزنامه سان به حمایت از تداوم عضویت بریتانیا در اتحادیه اروپا و مخالفت با برگزیت پرداخت. اما با پیروزی باور نکردنی طرح برگزیت در رفراندوم ۲۳ ژوئن ۲۰۱۶ لیز که پیش‌تر یک‌بار تجربه تغییر موضع بنیادین و چرخش از حزب لیبرال به حزب محافظه‌کار را داشت به جمع مدافعان برگزیت پیوست و با استعفای دیوید کامرون مغموم که فکر می‌کرد به اندازه کافی قوی نیست که بار برگزیت را بر دوش کشد، در کابینه ترزا می و این بار به عنوان وزیر دادگستری جای گرفت. خانم تراس در سال ۲۰۱۹ زمانی که ترزا می نتوانست لایحه توافق‌نامه برگزیت با اتحادیه اروپا را از مجلس عوام بگذراند و استعفا داد تا راه برای نخست‌وزیری بوریس جانسون، وزیر خارجه نه چندان محبوب و شبیه به ترامپ باز شود این بار در کنار جانسون ایستاد و ابتدا به عنوان وزیر تجارت بین‌المللی و در یک‌سال اخیر به عنوان وزیر خارجه در کابینه جانسون حضور داشت.

سخت‌گیری با روسیه، حل مساله با ایران، دلخوری فرانسه
لیز تراس در دوره وزارت خارجه‌اش کاری را انجام داد که بوریس جانسون به‌رغم سفرش به تهران در دوره وزارت خارجه و دیدار و

مذاکره با جواد ظریف و البته پس از آن نتوانسته بود: حل و فصل بدهی بریتانیا از بابت قرارداد تانک‌های چیفتن در پیش از انقلاب و نیز آزادی نازنین زاغری و انوشه آشوری و بازگشت آنها به لندن. اما این تنها کارنامه تراس درباره ایران نبود. او به حمایت بریتانیا از برجام و مذاکرات روند احیای آن در وین ادامه داد و به عنوان نزدیک‌ترین بازیگر عضو برجام به آمریکا با اعزام استفانی القاق مذاکره‌کننده ارشد بریتانیا در مذاکرات وین تلاش کرد تا همراه با میانجیگران اروپایی به تسریع احیای برجام کمک کند. هر چند که تلاشش بیشتر متضمن منافع و خواسته‌های آمریکا بوده باشد. تلاشی که نهایتاً در ۲۲ اسفند گذشته به موضع‌گیری استفانی القاق مبنی بر نهایي شدن توافق و پایان حضور هیات‌های کارشناسی سه کشور اروپایی در سطح معاون وزیر خارجه انجامید و با توجه به آغاز جنگ اوکراین روند پر فراز و نشیبی را پیمود. اما از دیگر نکات برجسته وزارت خارجه لیز تراس موضع سفت و قاطع او در برابر روسیه و کنفرانس مطبوعاتی جنگ سرد او در کنار سرگئی لاوروف در مسکو پیش از آغاز جنگ اوکراین در ۲۴ فوریه بود. با آغاز جنگ نیز او یکی از تندترین مواضع را علیه روسیه در حزب محافظه‌کار گرفت و خواستار پاکسازی تمامی نیروهای روس از اوکراین شد. او همچنین به تشویق شهروندان بریتانیا پرداخت که داوطلب حضور در اوکراین و کمک به ارتش آن کشور می‌شوند. تراس همچنین حامی سرسخت انتقال سنگین سلاح به اوکراین و حمایت لجستیکی تمام عیار از این کشور در جنگ با روسیه بود. سیاستی که با رویکرد بوریس جانسون نیز در این زمینه کاملاً انطباق داشت. کارنامه تراس اما درباره اتحادیه اروپا انتقادانگیزترین بخش کارنامه او در مقام وزارت خارجه بود. در این دوره اخلاص و عدم پایبندی از سوی بریتانیا در توافقنامه برگزیت درباره ایرلند شمالی، مناسبات پادشاهی متحد با اروپای متحد را دچار چالش کرد. همچنین پاسخ تراس به پرسش «فرانسه دوست بریتانیاست یا دشمن آن؟» که با جمله «هیات ژوری در حال بررسی است.» ادا شد خشم و طعنه امانوئل مکران رییس‌جمهور ملی‌گرای فرانسه در سیاست خارجی را برانگیخت.

راه‌حل تاجریستی برای بحران و پیروزی در برابر ریشی سوناک با استعفای بوریس جانسون از رهبری حزب محافظه‌کار در تیرماه گذشته که با میدان‌داری ریشی سوناک وزیر سابق دارایی و در پی چند رسوایی جانسون صورت گرفت اگرچه در ابتدا شانس ریشی سوناک هندی‌تبار برای جانشینی جانسون بیشتر از دیگران به نظر می‌رسید اما در طول ۲ ماه لیز تراس توانست در ماراتن انتخابات داخلی حزب محافظه‌کار بر

سوناك پيشي گيرد و سه‌شنبه روانه خانه شماره ۱۰ خيابان داوونينگ شود. اگر چه درباره دليل پيروي تراس بر سوناك برخي ناظران اين عقیده را مطرح مي‌کنند که جامعه بریتانیا و به ویژه حزب راست‌گرای محافظه‌کار هنوز آمادگی پذيرش رهبري آسیایي‌تبار را ندارد، اما به نظر ميرسد مهم‌تر از اين امر، اين جذابيت برنامه تراس براي مقابله با بحران انرژي و تورم براي ثروتمندان حزب محافظه‌کار بوده که او را به پيروي رسانده. برنامه‌هاي که بيش از هر چيز يادآور مارگاریت تاچر و آن چيزي است که از آن به تاچريسم ياد ميشود. در حالي که برنامه سوناك براي مقابله با تورم و بحران انرژي متضمن تداوم رويکرد اقتصادي گذشته به علاوه تخصيص بسته‌هاي حمايتي به لايه‌هاي کم درآمد و آسیب‌پذير در برابر تورم و بحران انرژي بود و به نوعي برنامه‌هاي دولتي رفاه کارگري و چپ حزب محافظه‌کار را يادآوري مي‌کرد. خانم تراس در مناظره خود با سوناك بر ناکارآمدی سياست اقتصادي دولتهای ۲۰ سال اخير بریتانیا در رشد اقتصادي اين کشور تاکيد کرد و وعده کاهش ماليات را داد تا اقتصاد با افزايش نقدینگی و سود کسب و کار به سوي رونق پيش رود. کاهش ماليات‌ها اگر چه درد چندانى از لايه‌هاي پايين جامعه دوا نمي‌کند و احتمالا موجب شکستی سنگين براي حزب محافظه‌کار در انتخابات دو سال آینده خواهد شد و حتي ممکن است کار را به انتخابات زودهنگام بکشد، اما کافي بود تا نظر مثبت رای‌دهندگان عموماً ثروتمند و پرداخت‌کننده ماليات در درون حزب محافظه‌کار را به خود جلب کند و اين در حالي است که بسياري از اقتصاددانان بریتانیا بر اين باورند که کاهش ماليات موجب افزايش نقدینگی و افزايش نرخ تورم خواهد شد و از آنجا که تورم خود يك ماليات پنهان است در واقع ماليات براي ثروتمندان کاهش مي‌يابد و بين لايه‌هاي کم درآمد توزيع ميشود! اما به هر حال تراس معتقد است با کاهش ماليات بر مصرف از ۲۰ درصد به ۱۰ درصد خواهد توانست مصرف را بيشتر کند تا به اين ترتيب کسب و کارها رونق گيرند و اقتصاد بزرگ‌تر شود. از سوي ديگر تراس با تعليق ۱۸ ماهه قبوض انرژي (برق و گاز) اين امکان را به شهروندان خواهد داد که با پشت سر گذاشتن دوره رکود تورمي و در شرايط رونق اقتصادي قبوضشان را پردازند.

به اين ترتيب اهم برنامه اقتصادي تراس بدین صورت خواهد بود:

- کاهش مجدد حق بیمه تامین اجتماعی که سال گذشته افزايش یافته بود.

- ممانعت از افزايش ماليات شرکت‌ها از ۱۹ به ۲۵ درصد که براي ۲۰۲۳ برنامه‌ريزي شده بود.

- تعليق ماليات هزينه توسعه انرژي‌هاي پاک از قيمت حامل‌هاي انرژي.

- امکان تقسیم در بلندمدت برای بدهکاران مالیاتی و نیز بدهکاران وام‌های کرونا به دولت.

- ایجاد مناطق آزاد تجاری در مناطق مختلف بریتانیا.

- رساندن بودجه دفاعی کشور به ۲.۵ درصد تولید ناخالص ملی تا سال ۲۰۲۶ و ۳ درصد تولید ناخالص ملی تا سال ۲۰۳۰.

به این ترتیب با برنامه‌ای مواجه هستیم که همانند سال ۱۳۵۸ که خانم تاچر به عنوان اولین نخست‌وزیر زن بریتانیا به قدرت رسید متضمن کاهش مالیات در سیاست داخلی و افزایش هزینه‌های نظامی در سیاست خارجی است. امری که از بریتانیای جدیدی در پسابرگزیت خبر می‌دهد که هر چه بیشتر از کرانه شرقی آتلانتیک فاصله می‌گیرد تا سرنوشتش را به سوی دیگر آن پیوند بزند و در این میان شاید بتواند خاطراتی باشکوه از امپراتوری را تداعی کند که روزگاری آفتاب در آن غروب نمی‌کرد.

منبع: روزنامه اعتماد 17 شهریور 1401 خورشیدی